

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR.410.021.01.2019

Joanna Paśko-Sikora
Dyrektor
Zespołu Szkół w Lubomierzu
ul. Chopina 9
59-623 Lubomierz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/028 – Kształcenie dzieci rodziców powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Zespół Szkół w Lubomierzu. Lubomierz, ul. Chopina 9, 59-623 Lubomierz, dalej: Zespół Szkół lub ZS
Kierownik jednostki kontrolowanej	Joanna Paśko-Sikora, dalej: Dyrektor, od 1 września 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Kształcenie dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców
Okres objęty kontrolą	Lata szkolne 2017/2018 – 2019/2020 (do czasu zakończenia kontroli ¹), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontroler	1. Maria Ossowska, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/180/2019 z 9 października 2019 r. 2. Małgorzata Jakubiec-Dzieleńdziak, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LWR/197/2019 z 28 października 2019 r. (akta kontroli str.1-2)

¹ TJ. 8 listopada 2019 r.

² Dz.U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Zespół Szkół zapewnił uczniom przybywającym z zagranicy możliwość korzystania z nauki i opieki na warunkach dotyczących obywateli polskich, jednak w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 nie wszystkim zorganizowano w wystarczającym stopniu warunki do pełnej realizacji ich potrzeb edukacyjnych.

Dodatkowe zajęcia z języka polskiego były ustalane bez odpowiedniego porozumienia z organem prowadzącym w zakresie tygodniowego wymiaru godzin zajęć i tygodniowego ich rozkładu. W wyniku kontroli stwierdzono również, że w Systemie Informacji Oświatowej (dalej „SIO”) według stanu na dzień 30 września 2017 r. nie wykazano 22 uczniów korzystających z dodatkowej bezpłatnej nauki języka polskiego, co świadczy o nierzetelności wprowadzonych danych za ten okres i skutkowało potencjalnym zaniżeniem części oświatowej subwencji ogólnej przyznanej organowi prowadzącemu na rok 2018.

W odniesieniu do uczniów przybywających z zagranicy zostały spełnione warunki i tryb przyjęcia do szkoły. Nauczyciele zaadaptowali programy nauczania języka polskiego oraz programy nauczania innych przedmiotów obowiązkowych na potrzeby kształcenia dzieci obywateli polskich powracających do kraju i dzieci cudzoziemców pod względem form i metod pracy.

Dyrektor zorganizowała dzieciom obywateli polskich powracających do kraju i dzieciom cudzoziemców odpowiednie wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, a w wewnątrzszkolnym systemie oceniania uregulowano kwestie oceniania ich osiągnięć.

Stwierdzono, że w badanym okresie nie zapewniono odpowiedniego do potrzeb doskonalenia zawodowego nauczycielom prowadzącym zajęcia z uczniami przybywającymi z zagranicy, pomimo że 22 z nich było zaangażowanych w proces ich kształcenia. Przeprowadzono tylko jedno szkolenie Rady Pedagogicznej dotyczące ucznia z innego kręgu kulturowego oraz jeden nauczyciel, z własnej inicjatywy ukończył kurs z nauczania języka polskiego, jako obcego. Dyrektor rozpoznawała potrzeby szkoleniowe ogółu nauczycieli, ale w sposób nieukierunkowany, nie dając nauczycielom możliwości wyboru tematów związanych z przedmiotem kontroli NIK. Powyższe postępowanie było niezgodne art. 7 ust 2 pkt 4 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela⁴, który stanowi, że dyrektor szkoły zapewnienia pomoc nauczycielom w realizacji ich zadań i ich doskonaleniu zawodowym.

Dyrektor sprawując w badanych latach nadzór pedagogiczny nie uwzględniła w ramach przedmiotu (tematyki) form nadzoru żadnych zagadnień odnoszących się do kształcenia uczniów przybywających z zagranicy. Stąd też w dokumentacji przeprowadzonych ewaluacji, kontroli, obserwacji zajęć i obszarów monitorowania nie odnotowano jakichkolwiek spostrzeżeń dotyczących obszaru kształcenia uczniów przybywających z zagranicy.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną, jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dz. U. z 2018 r., poz. 967

III. Opis stanu faktycznego

OBSZAR

Kształcenie dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców

Opis stanu faktycznego

1.1. W kontrolowanym okresie w Zespole Szkół kształciło się⁵:

- w roku szkolnym 2017/2018 - 32 dzieci cudzoziemców (nowoprzyjętych),
- w roku szkolnym 2018/2019 - 53 dzieci cudzoziemców (z czego 23 nowoprzyjętych) i jedno dziecko obywateli polskich powracających do kraju (nowoprzyjęte),
- w roku szkolnym 2019/2020 - 55 dzieci cudzoziemców (z czego 14 nowoprzyjętych) i jedno dziecko obywateli polskich powracających do kraju (kontynuujące naukę).

Podana na dzień 30 września (2016, 2017, 2018 i 2019 r.) w Systemie Informacji Oświatowej ogólna liczba uczniów, którzy nie są obywatelami polskimi była zgodna z prowadzoną w powyższych latach Księgą uczniów.

Wydatki Zespołu Szkół⁶ na kształcenie uczniów przybywających z zagranicy wyniosły w badanym okresie łącznie 36,2 tys. zł, w tym:

- w 2017 r. - 5,2 tys. zł, z czego 4,1 tys. zł przeznaczono na prowadzenie zajęć dodatkowych z języka polskiego i 1,1 tys. zł na zakup słowników polsko-ukraińskich, ukraińsko-polskich i pomocy z zakresu glottodydaktyki;
- w 2018 r. - 18,1 tys. zł, z czego 14,5 tys. zł przeznaczono na prowadzenie zajęć dodatkowych z języka polskiego, 2 tys. zł na prowadzenie dodatkowych zajęć wyrównawczych, w których brali również udział cudzoziemcy a 1,6 tys. zł na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli pracujących z uczniami przybywającymi z zagranicy;
- w 2019 r. (wg stanu na 31 października) - 12,9 tys. zł, z czego 12,6 tys. zł na prowadzenie zajęć dodatkowych z języka polskiego i 0,3 tys. zł na dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli pracujących z uczniami przybywającymi z zagranicy.

Na początku każdego roku szkolnego (we wrześniu 2017, 2018 i 2019 r.) Dyrektor przekazywała organowi prowadzącemu pisemną informację na temat organizacji Zespołu Szkół na dany rok szkolny, w której wskazywała liczbę przyjętych uczniów z zagranicy (materiał ten był prezentowany na wrześniowych sesjach Rady Miejskiej Gminy Lubomierz). Informacja o zmianie przydziału godzin nauczyciela z 19 na 24 w związku z przyjęciem do Zespołu Szkół 32 uczniów z Ukrainy, po rozpoznaniu ich potrzeb i koniecznością wprowadzenia dodatkowych pięciu godzin języka polskiego tygodniowo ogółem była złożona aneksem do arkusza organizacji szkoły z 12 września 2017 r. Burmistrz Lubomierza wyraził zgodę na wprowadzenie ww. zmian od 18 września 2017 r. W roku szkolnym 2018/2019 i 2019/2020 dodatkowe zajęcia z języka polskiego w wymiarze pięciu godzin tygodniowo ogółem były wykazywane w arkuszach organizacji szkoły przedkładanych organowi prowadzącemu do zatwierdzenia.

Od 1 września 2017 r. młodzież z Ukrainy rozpoczęła naukę w Zespole Szkół, w dwóch klasach Liceum Ogólnokształcącego i jednej klasie Technikum⁷.

⁵ Wg stanu na dzień 30 września poszczególnych lat szkolnych.

⁶ W latach: 2017, 2018 i 2019⁶ wydatki Zespołu Szkół ogółem wyniosły odpowiednio 4 309,6 tys. zł (co stanowiło 98,9% planu po zmianach tj. 4 359,3 tys. zł), 4 183,6 tys. zł (co stanowiło 99,9% planu po zmianach tj. 4 186,3 tys. zł) i 3 570,6 tys. zł (co stanowiło 85% planu po zmianach tj. 4 200,6 tys. zł).

⁷ W dniu 26 października 2016 roku Rada Miejska Gminy Lubomierz podjęła uchwałę o woli utworzenia w roku szkolnym 2017/2018 klasy Liceum Ogólnokształcącego w Zespole Szkół dla młodzieży z Ukrainy, z kolei 25 stycznia 2017 r. Rada Miejska Gminy Lubomierz podjęła decyzję⁷ o utworzeniu Technikum w Lubomierzu (w Zespole Szkół), kierunku – technik turystyki wiejskiej.

(akta kontroli str. 4-39, 490-516, 575-586, 605-614)

1.2. Badaniom kontrolnym poddano sposób dokumentowania przyjęć do klas pierwszych łącznie trzydziestu uczniów, z czego szesnastu uczniów, tj. 70% realizujących obowiązek nauki w roku szkolnym 2018/2019, w tym jednego dziecka reemigrantów⁸ oraz czternastu uczniów realizujących obowiązek nauki w roku szkolnym 2019/2020. Wszyscy uczniowie zostali zakwalifikowani na podstawie dokumentów wskazanych w § 2 pkt 3 lit. a i b rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 sierpnia 2017 r. w *sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw*⁹.

(akta kontroli str. 40-57)

1.3. Nauczyciele języka polskiego i przedmiotów obowiązkowych (sprawdzono na przykładzie geografii, matematyki, historii i biologii) przeprowadzili „na wejściu” (wrzesień 2017, 2018 i 2019 r.) rozpoznanie wiedzy i umiejętności uczniów z zagranicy. Podstawą tych badań były ich testy pisemne, a w jednym przypadku (w roku szkolnym 2018/2019 z matematyki) diagnoza miała charakter indywidualnej rozmowy z każdym uczniem (z której sporządzono zbiorczą analizę).

Po przeprowadzonym badaniu nauczyciele poddawali jego wyniki analizie i formułowali wnioski dotyczące dalszej pracy. Z analizy testu diagnozującego wiedzę i umiejętności uczniów z Ukrainy klas pierwszych z języka polskiego przeprowadzonego we wrześniu 2017 r. (wzięło w nim udział 33 uczniów) wynikało np., że uczniowie ci interpretowali teksty, wypowiadali się na temat cech gatunkowych dramatu, określali układ rymów, charakteryzowali postacie, rozpoznawali środki artystyczne itp.

Badanie przeprowadzone na przykładzie programów nauczania języka polskiego, biologii, geografii, matematyki i historii wykazało, że nauczyciele Zespołu Szkół zaadaptowali je na potrzeby kształcenia dzieci obywateli polskich powracających do kraju i dzieci cudzoziemców. Ww. programy nauczania¹⁰ zostały przez nauczycieli poszczególnych przedmiotów dostosowane pod względem form i metod pracy do indywidualnych potrzeb uczniów, np. według aneksu do programu nauczania z biologii w roku szkolnym 2017/2018 uczniom z zagranicy należało: pozostawiać więcej czasu na utrwalenie materiału, wydawać polecenia w prostszej formie, stosować wolniejsze tempo, schematy i rysunki ułatwiające rozumienie treści, odwoływać się do znanych sytuacji z życia codziennego, a w ramach kontroli wiadomości i umiejętności stosować indywidualne rozmowy.

(akta kontroli str. 58-109, 615-621, 707-710)

1.3a. W Zespole Szkół nie zorganizowano oddziału przygotowawczego.

(akta kontroli str. 1-39)

1.4. Treść Statutu Zespołu Szkół nie zawierała postanowień odnoszących się do wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów cudzoziemców i dzieci obywateli polskich przybywających z zagranicy.

Dyrektor zorganizowała tym uczniom wsparcie psychologiczno-pedagogiczne, przede wszystkim w formie dodatkowych zajęć z języka polskiego, w wymiarze pięciu godzin tygodniowo ogółem:

⁸ Wybranych spośród dwudziestu czterech uczniów

⁹ Dz.U. poz. 1655 ze zm. Dalej: rozporządzenie w sprawie uczniów przybywających z zagranicy.

¹⁰ Opracowane przez innych autorów, np. „Matematyka. Solidnie od podstaw. Program nauczania w liceum i technikum. Zakres podstawowy” autorstwa Marcina Kurczab, Elżbiety Kurczab, Elżbiety Świdy i Tomasza Szweda, „Program nauczania biologii dla liceum ogólnokształcącego i technikum. Zakres podstawowy” autorstwa Katarzyny Kłosowskiej czy „Ponad słowami” autorstwa Barbary Łabęckiej (język polski).

- dla 22 uczniów w roku szkolnym 2017/2018, zajęcia odbywały się w trzech grupach (dziewięcioosobowej – godzina tygodniowo, siedmioosobowej – dwie godziny tygodniowo i sześćosobowej – dwie godziny tygodniowo),
- dla 53 uczniów w roku szkolnym 2018/2019, zajęcia odbywały się w trzech grupach (dwudziestodzieciuosobowej – godzina tygodniowo, szesnastoosobowej – dwie godziny tygodniowo i dziewięcioosobowej – dwie godziny tygodniowo),
- dla 17 uczniów w roku szkolnym 2019/2020, zajęcia odbywały się w dwóch grupach (dziesięcioosobowej – trzy godziny tygodniowo i siedmioosobowej – dwie godziny tygodniowo).

Do bazy danych Systemu Informacji Oświatowej na dzień 30 września 2018 i 2019 r. wprowadzono właściwą liczbę uczniów korzystających z dodatkowej, bezpłatnej nauki języka polskiego.

Odnosząc się do dużej liczebności jednej z grup, która korzystała z dodatkowych zajęć z języka polskiego (dwadzieścia dziewięć osób), co mogło budzić wątpliwości, co do ich efektywności Dyrektor ZS wyjaśnił, że było to konsekwencją niezgłoszenia uczniów do SIO w pierwszym roku ich pobytu. Zdaniem Dyrektora, grupa ta rekrutowała się głównie z uczniów klasy drugiej, z uwagi, że takie same zajęcia odbyły się rok wcześniej (sfinansowane przez gminę), uczniowie bez straty na jakości prowadzonych zajęć mogli pracować w tak licznej grupie.

Według dzienników zajęć podział na grupy odbył się w oparciu o sprawdzenie poziomu umiejętności językowych uczniów. Najbardziej zaawansowanym grupom przydzielano najmniejszą liczbę godzin zajęć. Po każdym semestrze nauczyciel prowadzący dodatkowe zajęcia z języka polskiego oceniał postępy poszczególnych uczniów i formułował (ogólne) wnioski dotyczące dalszej pracy, co dokumentował w dziennikach zajęć.

Przed rozpoczęciem dodatkowych zajęć z języka polskiego w każdym roku szkolnym kontrolowanego okresu Dyrektor informowała rodziców/prawnych opiekunów uczniów z zagranicy o potrzebie objęcia ich pomocą w formie dodatkowych zajęć z języka polskiego. Na tym samym dokumencie rodzice/opiekunowie prawni podpisem potwierdzali zapoznanie się z formami pomocy psychologiczno-pedagogicznej ustalonymi przez szkołę oraz wyrażali zgodę na objęcie uczniów tą pomocą.

W ramach realizowanego przez Zespół Szkół w latach szkolnych 2017/2018 i 2018/2019 projektu „Rozkręć swój umysł – rozwijaj swoje kompetencje w gminie Lubomierz”¹¹, uczniowie z Ukrainy uczestniczyli w zajęciach rozwijających uzdolnienia i zajęciach wyrównawczych, i tak:

- w roku szkolnym 2017/2018:
 - w zajęciach rozwijających uzdolnienia wzięło udział ogółem 19 uczniów po dwie godziny tygodniowo, z czego z języka angielskiego w dwóch grupach uczestniczyło po dwóch i czterech uczniów; z języka niemieckiego uczestniczyło ośmiu uczniów; z chemii jeden uczeń; liczba uczniów nie przekroczyła ośmiu osób w grupie,
 - w zajęciach wyrównawczych wzięło udział ogółem 40 uczniów z Ukrainy, z czego w zajęciach z matematyki uczestniczyło trzech uczniów, z fizyki ośmiu i 12 uczniów, z chemii ośmiu uczniów, z biologii trzech uczniów i z matematyki sześciu uczniów, liczba uczniów wynosiła od trzech do 12 osób w grupie,
- w roku szkolnym 2018/2019:

¹¹ Projekt realizowany na terenie miejsko-wiejskiej gminy Lubomierz, współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014-2020.

- w zajęciach rozwijających uzdolnienia wzięło ogółem udział 22 uczniów, z czego w zajęciach: z fizyki uczestniczył jeden uczeń; z języka angielskiego uczestniczyło po jednym i czterech uczniów; z matematyki siedmiu uczniów i ośmiu uczniów, i z geografii; liczebność grupy w tych zajęciach nie przekroczyła ośmiu osób, natomiast w zajęciach wyrównawczych z fizyki uczestniczyło ośmiu uczniów w grupie,
- w zajęciach z doradztwa zawodowego uczestniczyło ogółem 31 uczniów z Ukrainy, były to zajęcia prowadzone w grupach, których liczebność nie przekraczała ośmiu osób (10 godzin zajęć w roku szkolnym).

Wymiar powyższych zajęć (oprócz doradztwa zawodowego) wynosił dwie godziny tygodniowo, prowadzili je nauczyciele Zespołu Szkół¹².

W roku szkolnym 2019/2020 w ramach realizacji projektu „Lepszy start – rozwijanie kompetencji w gminie Lubomierz” (od 1 października 2019 r.)¹³ wzięli udział uczniowie z Ukrainy, i tak:

- w zajęciach wyrównawczych: z języka angielskiego dwóch uczniów; z języka niemieckiego dwóch uczniów, z matematyki trzech uczniów,
- w zajęciach rozwijających uzdolnienia wzięło udział 29 uczniów po dwie godziny tygodniowo: z języka angielskiego uczestniczyło dwóch; z języka niemieckiego uczestniczyło pięciu uczniów; z matematyki pięciu uczniów, z biologii sześciu uczniów, z geografii dwóch uczniów, z których jeden był powracający z zagranicy,
- w zajęciach rozwijających kreatywność i myślenie innowacyjne w trzech grupach: trzech uczniów w grupie sześciuosobowej, po trzech i czterech uczniów w dwóch grupach ośmioosobowych,
- w zajęciach socjoterapeutycznych uczestniczył jeden uczeń w grupie sześciuosobowej.

Wyżej wymienione zajęcia odbywały się w grupach, których liczebność nie przekraczała ośmiu osób.

Zajęcia dodatkowe, które odbyły się w ramach realizowanych projektów były dokumentowane dziennikami zajęć, brali w nich udział również obywatele polscy. Uczniowie zgłaszali się do nich dobrowolnie, wypełniając formularz zgłoszeniowy i deklarację uczestnictwa, która była również podpisana przez opiekuna prawnego. W połączeniu z zajęciami z języka polskiego tygodniowy wymiar zajęć dodatkowych organizowanych dla cudzoziemców w kontrolowanym okresie (oprócz jednego przypadku, kiedy uczeń miał raz w tygodniu m.in. dodatkowe zajęcia z doradztwa zawodowego) nie przekroczył wymiaru pięciu godzin tygodniowo na osobę.

Odnosząc się do zapewnienia higieny pracy uczniów z zagranicy w związku z realizacją zajęć dodatkowych Dyrektor wyjaśniła, że uczniowie mieli zaplanowane jedynie dodatkowe godziny z języka polskiego, nie organizowano dla nich dodatkowych zajęć z przedmiotów obowiązkowych. Zajęcia, w których brali udział w ramach projektów były dobrowolne i nie ujmowano ich w szkolnych planach nauczania, czasami organizowano je w soboty i późnych godzinach popołudniowych, zapewniono uczniom przerwy na odpoczynek.

Pedagog szkolny, w odniesieniu do nowo przybyłych uczniów przeprowadzał we współpracy z wychowawcami klas ankietę diagnozującą „na wejściu”, co zostało udokumentowane „kartami indywidulanych potrzeb ucznia”. Wyniki ankiety dawały przede wszystkim odpowiedzi na temat uzdolnień i zainteresowań uczniów

¹² http://lubomierz.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&sub=127&menu=360&strona=1.

¹³ Przez miasto – wiejską gminę Lubomierz w latach 2019 – 2021 realizowany jest projekt pn. „Lepszy start – rozwijanie kompetencji w Gminie Lubomierz” współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2020 dla osi priorytetowej: Oś priorytetowa 10 Edukacja; Działanie: 10.2 Zapewnienie równego dostępu do wysokiej, jakości edukacji podstawowej, gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej,

oraz trudności związanych z nauką.

Nauczyciele w celu poznania nowego ucznia, zdiagnozowania jego potrzeb, zasobu wiedzy, umiejętności przeprowadzali rozmowy lub testy "na wejściu", których analizy stanowiły załączniki w teczках zespołów przedmiotowych. Wskazywały one na słabą znajomość języka u części uczniów, u pozostałych mniejsze problemy w rozumieniu tekstów bardziej współczesnych niż literackich z wcześniejszych epok. Znaczne trudności sprawiała gramatyka polska. Słaba znajomość języka mogła przysporzyć problemów adaptacyjnych i integracyjnych młodzieży. Dlatego jednym z najistotniejszych było również pytanie testowe z budowania właściwych relacji z innymi uczniami w klasie. W prowadzonych w Zespole Szkół „kartach indywidualnych potrzeb ucznia” odniesiono się również do oceny efektywności działań, które planowano na koniec poszczególnych lat szkolnych.

(akta kontroli str. 110-134, 528-604)

1.5. W obowiązującym¹⁴ w Zespole Szkół wewnątrzszkolnym systemie oceniania zostały uregulowane kwestie oceniania osiągnięć dzieci obywateli polskich powracających do kraju oraz dzieci cudzoziemców. Na początku roku szkolnego 2017/2018 nauczyciele zostali przez Dyrektora zobligowani do uwzględnienia w przedmiotowych systemach oceniania spełnienia warunków sprawdzania i oceniania osiągnięć. Z protokołów posiedzeń Zespołu Matematyczno-Przyrodniczego oraz Zespołu Humanistycznego z dnia 29 września 2017 r. wynikało, że nauczyciele dyspozycję tę wykonali poprzez ogólne określenie warunków sprawdzania i oceniania, np. w obowiązujących w kontrolowanym okresie:

[1] „Przedmiotowym Systemie Oceniania z historii, wiedzy o społeczeństwie i historii i społeczeństwa z uwzględnieniem oceniania uczniów z Ukrainy w liceum ogólnokształcącym i technikum w Zespole Szkół w Lubomierzu” wdrożonym w październiku 2017 r. określono, że „w stosunku do uczniów z Ukrainy, przy ocenianiu odpowiedzi ustnych będzie brana pod uwagę znajomość obowiązujących wiadomości. Trudności w wysławianiu się nie będą powodowały obniżenia oceny. Jednocześnie wymienieni uczniowie będą otrzymywali więcej czasu na zastanowienie się przy udzielaniu odpowiedzi. Sprawdziany pisemne i prace pisemne uczniów z Ukrainy będą oceniane pod względem zawartości merytorycznej. Nie będą brane pod uwagę błędy wynikające z ograniczonej możliwości posługiwania językiem polskim, błędy będą zaznaczone, ale nie obniżą wystawionej oceny. W miarę indywidualnych potrzeb uczniów czas rozwiązywania zadań na kartkówkach i sprawdzianach będzie wydłużany.”,

[2] „Przedmiotowym Systemie Oceniania z języka polskiego dla szkół ponadgimnazjalnych, uwzględniający trzy lata nauki” wdrożonym w październiku 2017 r. wskazano, że „w związku z obecnością w klasie uczniów z Ukrainy należy dostosować treści programowe raz sposób oceniania do ich możliwości, uwzględniając stopień znajomości przez ucznia języka polskiego. Osiągnięciu celów służyć będzie współpraca z innymi nauczycielami (wymiana informacji na temat skutecznych form i metod pracy, postępów), a podczas zajęć z młodzieżą (...) uwzględniać w ocenie zaangażowanie w pracę, podejmowanie prób rozwiązania zadania, problemu (...)”.

[3] „Biologii. Przedmiotowym Systemie Oceniania 2019-2020 dostosowanym dla uczniów z Ukrainy” wdrożonym od roku szkolnego 2019/2020 uwzględniono, że „podczas lekcji, a także w trakcie pisania sprawdzianu czy kartkówki uczeń ma prawo korzystać ze słownika, a w razie znacznych trudności językowych

¹⁴ Wprowadzonym uchwałą nr 9/2017 Rady Pedagogicznej Zespołu Szkół w Lubomierzu w sprawie zmiany treści Statutu Szkoły z dnia 24.11.2017 r.

z dodatkowych wyjaśnień nauczyciela. Poza tym podczas lekcji nauczyciel stosuje w miarę prosty język (szczególnie dla uczniów klas pierwszych), aby ułatwić zrozumienie poszczególnych zagadnień”.

[4] „Przedmiotowym systemie oceniania z matematyki” i (aneksie) wdrożonym w październiku 2017 r. postanowiono m.in. sprawdzać poziom wiedzy i umiejętności za pomocą testu uwzględniającego poziom znajomości języka polskiego oraz dopasować tempo pracy do możliwości uczniów,

[5] „Geografii. Ocenie pracy ucznia z Ukrainy. Przedmiotowym Systemie Oceniania 2017-2020” obowiązującym od roku szkolnego 2017/2018 stwierdzono m.in., że w trakcie oceniania uwzględnia się poprawność toku rozumowania, poprawność merytoryczną, wysiłek oraz dodatkową pracę.

(akta kontroli str. 135-203, 649-660)

1.6. Uczniowie przybyli z zagranicy dopiero w roku szkolnym 2019/2020 będą zdawać egzamin maturalny. Zgodnie z komunikatem dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej z dnia 20 września 2019 r. dyrektor Zespołu Szkół poinformował uczniów i opiekunów prawnych o możliwościach skorzystania z dostosowania na egzaminie maturalnym. Według stanu na dzień 8 listopada 2019 r. nauczyciele wystąpią z wnioskiem o dostosowania egzaminu pod względem form i warunków dla 11 uczniów.

(akta kontroli str.204-205)

1.7. Żadna placówka dyplomatyczna ani konsularna kraju pochodzenia uczniów Zespołu Szkół działająca na terenie Rzeczypospolitej Polskiej nie występowała o organizację w szkole nauki języka i kultury kraju pochodzenia.

Ze sprawozdań z realizacji kalendarzy imprez i przedsięwzięć zaplanowanych do realizacji w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 w ZS w Lubomierzu wynikało, że corocznie organizowano „Dzień kultury ukraińskiej”. Był to koncert piosenek ukraińskich przygotowany przez uczniów z tego kraju pod kierunkiem ich wychowawców. W roku szkolnym 2017/2018 w tej uroczystości wzięła udział młodzież ze szkoły w Tarnopolu, która przebywała z kilkudniową wizytą studyjną w Lubomierzu.

(akta kontroli str. 206-269, 661-667)

1.8. Dyrektor nie wprowadziła wewnętrznych uregulowań dotyczących organizacji doskonalenia zawodowego nauczycieli, w tym badania potrzeb doskonalenia zawodowego nauczycieli. Na początku każdego roku szkolnego nauczyciele wypełniali ankiety służące opracowaniu planu doskonalenia zawodowego. Z analizy ankiet wynikało, że wśród poddanych do wyboru nauczycielom zagadnień tematycznych żadne nie dotyczyło bezpośrednio pracy z uczniem z zagranicy.

W roku 2018 i 2019 wydatkowano ogółem 1,9 tys. zł (na szkolenie rady pedagogicznej i nauczyciela języka polskiego).

W kontrolowanym okresie (w 2018 r.) przeprowadzono, z inicjatywy Dyrektora dla 22 (wszystkich pracujących z uczniami narodowości ukraińskiej) nauczycieli czterogodzinne szkolenie pn. „Uczeń z innego kręgu kulturowego w grupie klasowej”, przeprowadzone przez Ośrodek Rozwoju Kompetencji Edukacyjnych w Warszawie. Ponadto jeden nauczyciel, z własnej inicjatywy (w 2019 r.) ukończył e-learningowy kurs nauczania języka polskiego jako obcego (czterdziestogodzinny). Poniesione w 2018 r. wydatki na szkolenia Rady Pedagogicznej wyniosły 1,6 tys. zł, natomiast na realizację e-learningowego kursu 0,3 tys. zł.

Dyrektor Liceum występowała do organu prowadzącego z wnioskami o dofinansowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli (do 30 listopada 2016, 2017 i 2018 r. oraz do 31 października 2019 r.), które dotyczyły m.in. wyżej

wymienionych szkoleń, a w następnym roku budżetowym przesyłała sprawozdania z ich wykonania (uwzględniano w nich m.in. powyższe wydatki).

W celu samokształcenia nauczycieli, Zespół Szkół w 2017 r. zakupił do biblioteki 30 różnego rodzaju słowników polsko-ukraińskich i pomoce językowe dla nauczycieli uczących języka polskiego jako obcego (m.in. rozmówki ukraińskie, gramatykę ukraińską). Materiały te były na bieżąco wykorzystywane przez nauczycieli, jak również przez uczniów Zespołu Szkół.

(akta kontroli str. 270-316, 376-476, 668-703)

1.9. Dokumentacja sprawowanego przez Dyrektora nadzoru pedagogicznego (w zakresie: ewaluacji, kontroli, obserwacji, wspomaganie i monitorowania) nie zawierała treści odnoszących się w sposób pośredni lub bezpośredni (tematy form) do kształcenia dzieci rodziców obywateli polskich powracających do kraju i dzieci cudzoziemców. Jedynie w planie nadzoru pedagogicznego na rok szkolny 2019/2020 Dyrektor uwzględniła zagadnienie indywidualizacji nauczania uczniów niebędących obywatelami polskimi.

W roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 przeprowadzono dwie ewaluacje, na bieżąco prowadzono kontrole i obserwacje. Tematyka obserwacji i kontroli była wyznaczana zgodnie z obszarami, które podlegały regulacjom prawnym oraz określonym przez Ministerstwo Edukacji Narodowej priorytetom na dany rok szkolny – żadne z nich nie wskazywały na nadzór nad kształceniem uczniów przybywających z zagranicy.

W uchwale Rady Pedagogicznej Zespołu Szkół podjętej w dniu 30 sierpnia 2019 r. w przedmiocie wykorzystania wniosków z nadzoru pedagogicznego do pracy w nowym roku szkolnym zobowiązano wszystkich nauczycieli do pomocy polonistom w eliminowaniu błędów językowych w pracach pisemnych i odpowiedziach ustnych uczniów z Ukrainy.

W okresie objętym kontrolą Dolnośląski Kurator Oświaty nie prowadził kontroli i ewaluacji zewnętrznej.

(akta kontroli str. 707-771)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zorganizowane w roku szkolnym 2017/2018 dla dziewięcioosobowej, a w roku szkolnym 2018/2019 dla dwudziestodwujęcioosobowej grupy uczniów przybyłych z zagranicy dodatkowe zajęcia z języka polskiego odbywały się w wymiarze jednej godziny tygodniowo, chociaż § 17 ust. 1-2 rozporządzenia *w sprawie uczniów przybywających z zagranicy* stanowi, że organizuje się je indywidualnie lub grupowo w wymiarze nie mniejszym niż dwie godziny lekcyjne tygodniowo.

Wg wyjaśnień Dyrektora wyżej wymienione grupy stanowili uczniowie, którzy wcześniej (na Ukrainie) uczyli się języka polskiego (umiejętności ich były na zadowalającym poziomie) i dlatego mieli przyznaną jedną godzinę zajęć dodatkowych z języka polskiego. Zdaniem Dyrektora uczniowie ci uczestniczyli w drugiej czy trzeciej godzinie w tygodniu zajęć dodatkowych języka polskiego w pozostałych, międzywydziałowych grupach, w miarę swoich potrzeb. Na konieczność uczestnictwa w zajęciach z pozostałymi grupami miał również wskazywać nauczyciel języka polskiego indywidualizując proces nauczania.

Zdaniem NIK do obowiązków dyrektora szkoły należy zgodna z przepisami prawa organizacja zajęć, która powinna być zaplanowana i realizowana zgodnie z istniejącymi w tym zakresie normami.

(akta kontroli str. 110-134, 528-604)

2. Dyrektor nie wykazała na dzień 30 września 2017 r. w bazie danych SIO danych dziedzinowych 22 uczniów przybywających z zagranicy podejmujących bezpłatną, dodatkową naukę języka polskiego, do czego była zobowiązana na podstawie art. 44 ust. 1 i art. 12 pkt 14 ustawy o systemie informacji oświatowej¹⁵. Nierzetelne prowadzenie bazy SIO mogło wpłynąć na poziom dochodów jednostki samorządu terytorialnego (części oświatowej subwencji ogólnej) na rok 2018¹⁶.

Dyrektor wyjaśniła, że opisany powyżej błąd był wynikiem niedopatrzenia czy niewiedzy (niewłaściwie zinterpretowano art. 165 prawa oświatowego i uznano, że za organizację i płatność za zajęcia odpowiada organ prowadzący), ponieważ był to pierwszy rok szkolny, w którym do Zespołu Szkół uczęszczali cudzoziemcy. Dyrektor wyjaśniła ponadto, że dopiero po kilku miesiącach, na podstawie informacji udzielonych ze starostwa lwóweckiego zorientowano się, że na dodatkowe zajęcia z języka polskiego przysługuje subwencja, według danych zgłaszanych do SIO.

(akta kontroli str. 58, 485-493)

3. Dyrektor nie ustalała w porozumieniu z organem prowadzącym tygodniowego wymiaru godzin dodatkowych zajęć lekcyjnych z języka polskiego oraz ich tygodniowego rozkładu, co było niezgodne z § 17 ust. 3 rozporządzenia w sprawie uczniów przybywających z zagranicy.

W wyjaśnieniach Dyrektor powołała się na zgody na dodatkowe zajęcia z języka polskiego złożone przez organ prowadzący na aneksie do arkusza organizacji Zespołu Szkół (rok szkolny 2017/2018) lub poprzez samo zatwierdzanie arkuszy organizacji szkoły (rok szkolny 2018/2019 i 2019/2020).

W opinii NIK porozumienie z organem prowadzącym powinno zawierać precyzyjne, a nie ogólne, jak to miało miejsce, wskazania w zakresie tygodniowego wymiaru godzin lekcyjnych języka polskiego dla uczniów przybywających z zagranicy i ich tygodniowego rozkładu. Samo przedłożenie organowi prowadzącemu aneksu do arkusza organizacji szkoły czy arkusza organizacji, w których podany jest wyłącznie ogólny tygodniowy wymiar godzin zajęć dodatkowych z języka polskiego należy uznać za niewystarczające.

Skutkiem braku porozumienia z organem prowadzącym było m.in. zaniżenie liczby godzin dodatkowych zajęć języka polskiego do jednej godziny tygodniowo w roku szkolnym 2017/2018 i 2018/2019 w łącznie dwóch spośród sześciu zorganizowanych grup.

(akta kontroli str. 31-39, 575-586, 605-614)

4. Dyrektor nie zapewniła nauczycielom pracującym z uczniami z zagranicy odpowiedniego do ich potrzeb kształcenia i doskonalenia zawodowego, co m.in. wynikało z niepełnego i nieukierunkowanego badania potrzeb nauczycieli Zespołu Szkół - wśród tematów zajęć do wyboru nie było żadnych form /zagadnień/ związanych z kształceniem uczniów z zagranicy. Tymczasem, stosownie do art. 7 ust. 2 pkt 4 ustawy Karta Nauczyciela dyrektor szkoły jest zobowiązany do zapewnienia pomocy nauczycielom w realizacji ich zadań i ich doskonaleniu zawodowym.

Dyrektor w wyjaśnieniach powołała się na badanie potrzeb szkoleniowych nauczycieli oraz ograniczone możliwości finansowe szkoły.

Zdaniem NIK nauczycielom nie zaproponowano w ciągu trzech lat tematów zajęć związanych z obszarem kontroli NIK. Należy zaznaczyć, że zgodnie z § 22 ust. 1 pkt 3a Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru

¹⁵ Dz. U. poz. 1942. Dalej: „ustawy o SIO”.

¹⁶ W takiej sytuacji potencjalne zaniżenie mogło wynieść: na rok 2018 178,5 tys. zł, wg wyliczenia: 22 uczniów x kwota standardu finansowego A – 5 409,12 zł na rok 2018 x waga 1,5 = 178 500,96 zł.

pedagogicznego¹⁷ dyrektor szkoły, w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego wspomaga nauczycieli w realizacji ich zadań, w szczególności przez planowanie działań rozwojowych, w tym motywowanie nauczycieli do doskonalenia zawodowego. Tymczasem wzrost liczby uczniów przybywających z zagranicy z 32 do 55 kształcących się odpowiednio w latach szkolnych 2017/2018 i 2019/2020 wskazywał na rosnące potrzeby szkoleniowe kadry pedagogicznej, spośród której 22 osób pracowało z tymi uczniami.

(akta kontroli str. 575-586, 668-706)

5. Dyrektor w sprawowanym na podstawie § 3 ust. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie nadzoru pedagogicznego nadzorze pedagogicznym, nie uwzględniała w ramach działań planowych i doraźnych zadań dotyczących kształcenia uczniów przybywających z zagranicy. W szczególności w ramach czynności nadzoru nie zwrócono uwagi na tak ważne zagadnienia, jak: sprawdzanie i ocenianie osiągnięć edukacyjnych uczniów, modyfikację programów nauczania do ich potrzeb, (co było w Zespole Szkół realizowane) monitorowanie postępów uczniów czy skuteczność udzielanego wsparcia psychologiczno-pedagogicznego.

Dyrektor Szkoły wyjaśniła, iż w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego na bieżąco monitoruje postępy uczniów i ich osiągnięcia edukacyjne, ale bez rozróżniania narodowości.

NIK wskazuje, iż w dokumentacji związanej z nadzorem pedagogicznym brak jest jakichkolwiek dowodów w zakresie planowego i doraźnego działania Dyrektor w przedmiotowym zakresie. W ocenie NIK, z uwagi na szczególną sytuację i potrzeby uczniów przybywających z zagranicy, niezbędne jest bieżące uwzględnianie ich sytuacji i dokumentowanie nadzoru w ramach prowadzonych czynności, w tym w szczególności podczas obserwacji zajęć edukacyjnych prowadzonych przez nauczycieli przedmiotów i pedagoga szkolnego, ewaluacji czy monitorowaniu, co nie miało miejsca w kontrolowanym okresie.

(akta kontroli str. 575-586, 707-771)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi	NIK wskazuje na konieczność współpracy z organem prowadzącym w zakresie ustalania wymiaru i rozkładu tygodniowego godzin dodatkowych zajęć lekcyjnych z języka polskiego dla uczniów przybywających z zagranicy.
Wnioski	1. Rzetelne i terminowe przekazywanie do bazy danych SIO informacji o nauce języka polskiego pobieranej przez uczniów przybywających z zagranicy.2. Podjęcie działań w celu zapewnienia nauczycielom pracującym z uczniami przybywającymi z zagranicy odpowiedniego do ich potrzeb doskonalenia zawodowego.3. Realizowanie i dokumentowanie - w ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego - wymaganych działań w obszarze związanym z kształceniem dzieci przybywających z zagranicy.

¹⁷ Dz.U. poz. 1658 ze zm.

4. Przestrzeganie minimalnego dwugodzinnego limitu, wynikającego z rozporządzenia w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw, przy organizacji dodatkowych zajęć z języka polskiego.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia grudnia 2019 r.

Kontroler
Maria Ossowska
główny specjalista k.p.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu
Dyrektor

.....
podpis

.....
podpis

